

An investigation of the word creation and word-formation processes in Tehrani Persian-speaking children aged 2 to 6 years old

Zahra Khanalizadeh

Master's degree in Persian language teaching to non-Persian speakers, Department of Linguistics, Faculty of Literature, Alzahra University, Tehran, Iran

Fariba Ghatreh*

Associate Professor of Linguistics, Department of Linguistics, Faculty of Literature, Alzahra University, Tehran, Iran

Abstract

The present study examines the word-formation processes in 121 Persian-speaking children between 2-6 years of age from Tehran. The research data were collected through observation, interview with children and their parents, and questionnaire, and were then classified and analyzed based on the framework presented in Booij (2007). The results indicated that among the word-formation processes, derivation has the most frequent usage, and reduplication has the least one. Among the word-creation processes, shortening has been used more than blending. Moreover, among all the processes observed, coinage with 26% is the most frequent. According to the other findings of the research, it seems that the type of words made is directly related to the age of the child. Coinage has the most frequent usage among two-year-old children and with the increase of their age, processes like coinage and shortening are replaced with morphological processes, so that at the ages of 4 to 6 years old, the frequency of compounding and derivation increases in formation of the new words. One of the most important reasons for this can be the children's cognition and awareness of morphological processes, which improves with the increase of their age.

Keywords: Word Formation, Word Creation, Coinage, Derivation, Compounding, Children.

* Corresponding Author: f.ghatreh@alzahra.ac.ir

How to Cite: Khanalizadeh, Z., & Ghatreh, F. (2022). An investigation of the word creation and word-formation processes in Tehrani Persian-speaking children aged 2 to 6 years old. *Language Science*, 9 (15), 433-456. Doi: 10.22054/ls.2021.60221.1447

بررسی فرایندهای واژه‌آفرینی و واژه‌سازی در کودکان ۲ تا ۶ ساله فارسی‌زبان تهرانی

کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان، دانشکده

ادبیات، دانشگاه الزهرا، تهران، ایران

زهرا خان‌علی‌زاده

دانشیار گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات، دانشگاه الزهرا، تهران،

ایران

فریبا قطره *

چکیده

در پژوهش حاضر به بررسی فرایندهای ساخت واژه در ۱۲۱ کودک ۲ تا ۶ ساله فارسی‌زبان تهرانی پرداخته شده است. داده‌های پژوهش از طریق مشاهده رفتار زبانی و مصاحبه با این کودکان و والدین آنها، و پرسش‌نامه کتبی جمع‌آوری شده، و سپس بر اساس چارچوب بوی (۲۰۰۷) دسته‌بندی و تحلیل شدند. نتایج حاصل نشان داد که در میان فرایندهای واژه‌سازی، اشتقاق بیشترین میزان کاربرد، و دوگان‌سازی کمترین کاربرد را داشته است. از میان فرایندهای واژه‌آفرینی نیز کوتاه‌سازی کاربرد بیشتری نسبت به آمیزش داشته است. در میان کل فرایندها نیز ابداع با ۲۶٪ بیشترین میزان کاربرد را داراست. همچنین به نظر می‌رسد نوع واژه‌های ساخته‌شده با سن کودک ارتباط مستقیم دارد. فرایند ابداع بیشترین میزان کاربرد را در میان کودکان دوساله دارد و با افزایش سن کودک فرایندهایی چون ابداع و کوتاه‌سازی جای خود را به فرایندهای صرفی نظیر ترکیب و اشتقاق می‌دهند، به طوری که در سنین ۴ تا ۶ سال میزان استفاده از فرایندهای ترکیب و اشتقاق برای ساخت واژه‌های جدید بیشتر می‌شود. یکی از مهم‌ترین دلایل این امر را می‌توان میزان شناخت و آگاهی کودک نسبت به فرایندهای صرفی واژه‌سازی دانست که با افزایش سن او ارتقاء می‌یابد.

کلیدواژه‌ها: واژه‌سازی، واژه‌آفرینی، ابداع، ترکیب، اشتقاق، کودکان.

۱. مقدمه

یکی از جالب‌ترین و مورد توجه‌ترین بخش‌های صرف، فرایندهای مربوط به ساخت واژه‌های جدید است که در زبان‌های مختلف جهان متنوع و بعضاً بسیار متفاوت است. از آنجا که کودکان خالقان بی‌نظیر واژه‌ها هستند، می‌توانند بستر مناسبی برای تحقیق و پژوهش درباره فرایندهای ساخت واژه مانند اشتقاق^۱، ترکیب^۲، تبدیل^۳، ابداع^۴، آمیزش^۵ و بسیاری دیگر باشند. کودکان برای پر کردن خلأ زبانی و با توجه به نقش ارتباطی زبان خود واژه‌های جدیدی را خلق می‌کنند و به کار می‌گیرند. به نظر می‌رسد که ابزارهایی را که آن‌ها برای ایجاد واژه‌های جدید به کار می‌گیرند، از قبل برایشان شناخته شده است (Clark, 1989).

هدف از انجام این پژوهش بررسی انواع فرایندهای ساخت واژه در کودکان ۲ تا ۶ ساله فارسی‌زبان تهرانی و میزان کاربرد آنهاست. داده‌های این پژوهش از طریق مشاهده عینی، و مصاحبه با ۱۲۱ کودک و والدین آنها و پرسش‌نامه کتبی جمع‌آوری و به پیروی از بوی^۶ (2007) دسته‌بندی شده است. در بخش تحلیل داده‌ها، به شرح و تحلیل فرایندها و میزان کاربرد آن‌ها از طریق تحلیل آماری پرداخته می‌شود و در پایان نیز نتایج و یافته‌های پژوهش ارائه خواهد شد.

۲. پیشینه پژوهش

از آنجایی که اکثر مطالعات زبانی صورت گرفته بر روی کودکان پیش‌دستانی به صورت موردی است و توجه خاص پژوهشگر بر روی رشد زبانی کودکان بوده است، در رابطه با پژوهش حاضر که به توصیف و تحلیل واژه‌های ساخته‌شده توسط کودکان ۲ تا ۶ ساله می‌پردازد مطالعات زیادی صورت نگرفته است. در این بخش، به معرفی برخی از پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه واژه‌آفرینی و واژه‌سازی در زبان فارسی، و نیز در برخی زبان‌های دیگر، می‌پردازیم.

سمیعی گیلانی (۱۳۷۹) فرایندهای اشتقاق و ترکیب را دو فرایند عمده در واژه‌سازی

-
1. derivation
  2. compounding
  3. conversion
  4. coinage
  5. blending
  6. Bootj

معرفی کرده و بر این باور است که اقتضای هر زبان راه و نوع واژه‌سازی را مشخص می‌کند. وی راه‌های متعدد دیگری برای واژه‌سازی به منظور پیام‌رسانی آسان را مشخص می‌کند، از جمله دورگه‌سازی، وام‌گیری از زبان‌های بیگانه با تصرف زبانی، وام‌گیری از زبان‌های مرده هم‌خانواده، وام‌گیری از گویش‌ها، و برساختن واژه بی‌توجه به اصالت ریشه (همان: ۱۳).

ابراهیمی پارسا (۱۳۹۰) به بررسی مواردی از واژه‌سازی در سنین پیش از دبستان می‌پردازد. در این پژوهش، ۶۰ واژه تولیدشده توسط یک دختر فارسی‌زبان از سن دو سال و شش‌ماهگی تا ۵ سالگی جمع‌آوری شده است و از لحاظ فرایندهای ساخت‌واژی مورد بررسی قرار گرفته است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که پرسامدترین فرایندی که در ساخت این ۶۰ واژه استفاده شده ترکیب است و اولین فرایندی که کودک از آن برای ساخت واژه‌های جدید استفاده کرده، اشتقاق با پسوند «-ی» بوده است. زیاترین فرایند نیز در ساخت نوواژه‌های این کودک، ترکیب است. پرسامدترین نوع ترکیب نیز «اسم + بن فعل» است. اولین فرایند کودک در ۱۴ ماهگی اشتقاق بوده است، که این برخلاف اصل زیایابی کلارک است که می‌گوید کودک ابتدا زیاترین فرایندهای ساخت واژه را یاد می‌گیرد، زیرا کودک فارسی‌زبان مورد مطالعه در این پژوهش قبل از دوسالگی از اشتقاق استفاده کرده است.

رضوی و قطره (۱۳۹۴) در مقاله خود به بررسی و تحلیل واژه‌هایی می‌پردازند که معمولاً در گفتار به کار می‌روند و حاصل واژه‌آفرینی هستند. ایشان به پیروی از بوی (۲۰۰۷)، بر اساس نوع فرایندهای واژه‌آفرینی شامل کوتاه‌سازی، آمیزش، ابداع، قیاس^۱، وام‌گیری، گسترش استعاری^۲ و تبدیل عبارت به واژه، واژه‌ها را در چهار مقوله اسم، فعل، صفت و قید طبقه‌بندی و بررسی کرده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که از میان فرایندها و شیوه‌های یادشده، کوتاه‌سازی با بیشترین کاربرد و تبدیل عبارت به واژه با کمترین کاربرد در واژه‌سازی نقش داشته‌اند.

میرنژاد (۱۳۹۴) در پژوهش خود یادگیری انواع واژه‌ها را در کودکان فارسی‌زبان مورد بررسی قرار داده است. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهند که واژه بسیط، عنصر پایه در ساخت انواع واژه به شمار می‌آید و از روی واژه‌های بسیط می‌توان صورت‌های غیربسیط

-
1. analogy
  2. semantic extension

همچون صورت‌های اشتقاقی یا ترکیبی را ساخت. همچنین، کودکان وندهای تصریفی را پیش از وندهای اشتقاقی و حتی پی‌بست‌ها یاد می‌گیرند. در نهایت، تعداد واژه‌های دارای پسوند یا پسوندهای تصریفی بیشتر از تعداد واژه‌های دارای پسوند اشتقاقی است.

در میان پژوهش‌های غیرایرانی، هامان^۱ و همکاران (2009) در مطالعه خود به بررسی توانایی‌های واژه‌سازی کودکان در فرایندهای ترکیب و اشتقاق پرداخته‌اند و آن را با کاربران بزرگ‌سال زبان مقایسه کرده‌اند. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که کودکان پیش‌دبستانی برای ابداع واژه از الگوهای کلی‌ای که متناسب با زبان مادریشان است بهره می‌گیرند و مهارت‌های واژگانی خود را در سنین قبل از دبستان بهبود می‌بخشند، اما برای رسیدن به مهارت‌های بالاتر به تجربه بیشتری نیازمند هستند.

نوآکا و گریوز^۲ (2009) در پژوهش خود واژه‌های ابداع‌شده توسط دو کودک انگلیسی ۵ و ۶ ساله را طی یک دوره چهار هفته‌ای بررسی کردند. آن‌ها دستگاه ضبط صدا را مخفیانه در حمام گذاشتند و صدای آن‌ها را در حمام ضبط کردند. هر واژه جدید از کودکان به عنوان یک واژه ساده، یک واژه مرکب، یا یک واژه مشتق مرکب در نظر گرفته شده است. نتایج آن‌ها نشان داد که در بیش از نیمی از جلسات (۲۵ جلسه) هر دو کودک واژه‌های خلاقانه‌ای را ساخته‌اند، و تقریباً تمام واژه‌های ساخته‌شده از طریق فرایند ترکیب ساخته شده بود. تعداد واژه‌های ساخته‌شده کودکان در این پژوهش بیشتر از پژوهش‌های مشابه قبلی بود. این نتیجه به تعامل بین کودکان هم‌سال در یک بازی طبیعی نسبت داده شده است، زیرا تبادل و ساخت واژه‌ها بخشی از روند بازی و یادگیری زبان است.

آلتینسوی و بویراز^۳ (2017) در مقاله‌ای با هدف کشف نحوه شکل‌گیری نوواژه‌ها در کودکان، به بررسی واژگان خلق‌شده کودکان ۳ تا ۶ ساله ترک پرداخته‌اند. آن‌ها داده‌های خود را از ۲۰ کودک با پس‌زمینه اجتماعی - اقتصادی مشابه با استفاده از روش سنجش تصویر (پرسش در مورد تصویر) جمع‌آوری کرده‌اند. آن‌ها تصاویری را به کودکان نشان دادند و از آن‌ها خواستند تا نام آن‌چه را که می‌بینند بیان کنند. یافته‌های آن‌ها با فرضیه‌های مطرح‌شده توسط کلارک^۴ (1981) تطابق داشت، و نشان داد که کودکان به غیر از

---

1. Haman
2. Nwokah & Graves
3. Altinsoy & Boyraz
4. Clark

راهبردهای معمول در واژه‌آفرینی از راهبردهای دیگری نظیر جانشینی^۱، ابداع و اختصار^۲ نیز استفاده می‌کنند.

۳. چارچوب نظری پژوهش

همان‌گونه که گفته شد، این مقاله به بررسی فرایندهای واژه‌آفرینی و واژه‌سازی در کودکان دو تا شش ساله فارسی‌زبان تهرانی بر اساس طبقه‌بندی ارائه‌شده توسط بوی (Booij, 2007) اختصاص دارد. بوی از نخستین کسانی است که میان فرایندهای واژه‌سازی^۳ و واژه‌آفرینی^۴ تمایز قائل شده است. او واژه‌سازی را شامل فرایندهایی مانند اشتقاق و ترکیب می‌داند و فرایندهایی مانند آمیزش، الفبایی‌سازی^۵، سرواژه‌سازی^۶، اختصارسازی^۷ و کوتاه‌سازی^۸ را واژه‌آفرینی می‌نامد، که به باور او یکی از ویژگی‌هایشان استفاده از کاهش برای خلق نوواژه‌ها بر خلاف صرف طبیعی است. در نتیجه، معنی واژه را نمی‌توان به طور مستقیم دریافت کرد و بنابراین، واژه خلق‌شده فاقد شفافیت معنایی است (Booij, 2007: 21). برای مثال، در واژه brunch که از آمیزش breakfast و lunch به دست می‌آید، نمی‌توان به طور شفاف معنی را در نگاه اول تشخیص داد. از نگاه بوی، نظام صرفی‌ای که واژه‌سازی در آن گنجانده شده است، تنها روش ساخت واژه جدید نیست، بلکه واژه‌آفرینی، وام‌گیری^۹ و تبدیل عبارت به واژه^{۱۰} روش‌های دیگری برای گسترش واژگان هستند. در بخش بعدی، به معرفی فرایندهای واژه‌آفرینی و واژه‌سازی از نظر بوی خواهیم پرداخت.

۳-۱. فرایندهای واژه‌آفرینی

بوی (2007) فرایندهای واژه‌آفرینی را در چند دسته معرفی می‌کند. این فرایندها به شرح زیرند.

1. substitution
2. abbreviation
3. word formation
4. word creation
5. alphabetization
6. acronym
7. abbreviation
8. shortening
9. borrowing
10. phrase becoming word

۱-۱-۳. آمیزش

آمیزش یعنی ترکیب بخشی (معمولاً ابتدایی) از یک واژه با بخشی (معمولاً پایانی) از واژه‌ای دیگر؛ برای مثال، واژه stagflation که از آمیزش دو واژه stagnation و inflation به وجود آمده است. این فرایند از زیایی بالایی برخوردار نیست و الگوهای دیگری نیز در ساخت واژه‌های موجود زبان یافت می‌شوند. به دلیل این که نمی‌توان با مطالعه ساختار واژه‌های آمیخته، به الگو یا الگوهای منظمی دست یافت، از این رو این فرایند را از فرایندهای زیایی ساخت واژه محسوب نمی‌کنند (شقایق، ۱۳۹۳: ۱۱۰).

۲-۱-۳. کوتاه‌سازی

کاهش یک یا چند هجا از یک واژه پایه کوتاه‌سازی نامیده می‌شود (Booij, 2007: 20). برای مثال، واژه lab صورت کوتاه‌شده واژه laboratoire در زبان فرانسه به معنای آزمایشگاه است.

۳-۱-۳. الفبایی‌سازی

این فرایند به ترکیبی از حروف اول واژه‌ها، به صورت تلفظ‌شده با ارزش آوایی این حروف در الفبا، اشاره دارد (Booij, 2007: 20). برای مثال می‌توان به واژه CD در زبان انگلیسی اشاره کرد که از ترکیب حروف اول واژه‌های compact disc ساخته شده است (Booij, 2007: 20).

۴-۱-۳. پسین‌سازی

پسین‌سازی یعنی اشتقاق معکوس از واژه پیچیده، که در آن واژه کمتر پیچیده با حذف بخشی از واژه پیچیده‌تر ساخته می‌شود (Booij, 2007: 40). نمونه معروف زبان انگلیسی، to sculpt به معنای مجسمه‌ساختن است که از sculptor به معنای مجسمه‌ساز گرفته شده است (Booij, 2007: 40).

۵-۱-۳. سرواژه‌سازی

ترکیبی از حروف اول واژه‌ها در یک توالی واژه‌ای به گونه‌ای که این توالی به شکل یک واژه تلفظ شود، سرواژه‌سازی نامیده می‌شود (Booij, 2007: 20). به عنوان مثال، می‌توان

به واژه NATO اشاره کرد که از ترکیب حروف اول North Atlantic Treaty Organization ساخته شده است (Booij, 2007: 20).

۲-۳. فرایندهای واژه‌سازی

از راه‌های متداول ساخت واژه و بسط و گسترش آن‌ها در فهرست واژگان، فرایندهای واژه‌سازی نظیر اشتقاق و ترکیب و دوگان‌سازی هستند. در این بخش به معرفی این فرایندها خواهیم پرداخت.

۱-۲-۳. اشتقاق

بوی اشتقاق را یکی از فرایندهای مرسوم واژه‌سازی معرفی می‌کند که در آن با اضافه شدن وندهای اشتقاقی به پایه، واژه مشتق ساخته می‌شود (Booij, 2007: 5). دو روش اصلی و متداول در اشتقاق پسوندافزایی و پیشوندافزایی هستند. این فرایند می‌تواند مقوله واژه را نیز تغییر دهد. برای مثال واژه *ادب/با* از *با* - به عنوان پیشوند به اضافه *ادب* ساخته شده است. *ادب* دارای مقوله اسم است و با اضافه شدن *با* - به صفت تبدیل شده است.

۲-۲-۳. ترکیب

ترکیب از رایج‌ترین فرایندهای ساخت واژه است، که در آن معمولاً از ترکیب دو واژه یک واژه بزرگ‌تر ساخته می‌شود. برای مثال، در زبان فارسی واژه *گلاب* دارای ساختار *دوبخشی* است و از ترکیب *گل* و *آب* ساخته شده است. در اکثر زبان‌ها، فرایند ترکیب به دلیل شفافیت معنایی از زیایی بالایی برخوردار است (Booij, 2007: 75).

۳-۲-۳. ترکیب - اشتقاق

گاه هر دو فرایند ترکیب و اشتقاق برای ساختن واژه جدید به کار می‌روند. این فرایند به دو نوع پایگانی و ناپایگانی تقسیم می‌شود. چنانچه فرایند اشتقاق *ندی* را به واژه مرکب *بیفزاید* و واژه جدیدی بسازد، و یا یک واژه مشتق با یک واژه دیگر (ساده یا مشتق) ترکیب شود، فرایند دخیل در این نوع واژه‌سازی را ترکیب و اشتقاق پایگانی، و در صورتی که دو فرایند ترکیب و اشتقاق به طور هم‌زمان و به یکباره، واژه‌ای را بسازند، فرایند ترکیب و اشتقاق ناپایگانی نام دارد (شقایق، ۱۳۹۳: ۹۸).

۳-۲-۴. دوگان‌سازی

یکی از انواع خاص واژه‌سازی که یک پایه یا بخشی از آن به عنوان وند تکرار می‌شود، دوگان‌سازی^۱ نام دارد (Booij, 2007: 35). دوگان‌سازی به دو صورت ساخته می‌شود: (۱) دوگان‌سازی کامل^۲ که پایه به طور کامل تکرار می‌شود، مانند کم‌کم؛ (۲) دوگان‌سازی جزئی^۳ که بخشی از پایه و نه تمام آن تکرار می‌شود، مانند مرمزه.

۳-۳. سایر فرایندهای ساخت واژه

به باور بوی علاوه بر فرایندهای واژه‌سازی و واژه‌آفرینی، شیوه‌های دیگری نیز برای ساخت واژه وجود دارد که دو مورد از آنها یعنی قیاس و ابداع در داده‌های این پژوهش نیز مشاهده شد و بر این اساس در ادامه به معرفی آنها پرداخته می‌شود.

۳-۳-۱. قیاس

بوی (2007: 13) قیاس را موردی از ساخت واژه نمونه‌ای با جابه‌جایی یک سازه با سازه‌ای دیگر معرفی می‌کند. در واقع، فرایند قیاس با استفاده از واژه‌های مشابه در زبان به عنوان الگویی برای ایجاد تغییر در واژه‌ها، واژه‌های جدیدی را می‌سازد؛ برای مثال، گویشوران به قیاس با واژه‌ای مانند پدرسالاری، و با توجه به قواعد واژه‌سازی، واژه‌هایی چون فرزندسالاری و قانون‌سالاری را ساخته‌اند که در فرهنگ لغت ثبت نشده بودند (شقاقی، ۱۳۹۴: ۱۳۳).

۳-۳-۲. ابداع

ابداع یعنی گویشوران زبان بدون استفاده از فرایندهای رایج در زبان صورتی را بیافرینند که پیش‌تر در زبان وجود نداشته است (شقاقی، ۱۳۹۳: ۱۰۳). برای نمونه می‌توان به پیرکس در انگلیسی، و خفن در فارسی اشاره کرد. بوی (2007) فرایند ابداع را در هیچ یک از دسته‌های واژه‌آفرینی و واژه‌سازی قرار نمی‌دهد و آن را جزو سایر روش‌ها در نظر می‌گیرد.

-
1. reduplication
  2. full reduplication
  3. partial reduplication

۴. روش^۱

برای انجام این پژوهش، واژه‌های ساخته‌شده توسط ۱۲۱ کودک فارسی‌زبان تهرانی (۶۰ دختر و ۶۱ پسر) مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. برای این منظور داده‌های پژوهش به شیوه میدانی، از طریق مشاهده رفتار زبانی این کودکان در مهدکودک و گفتگو و مصاحبه با آنها و والدینشان استخراج شده است. این کودکان از مهدکودک‌های غرب تهران انتخاب شدند و سن آنها بین ۲ تا ۶ سال بود. در انتخاب این کودکان تلاش شد والدین نیز فارسی‌زبان تهرانی باشند. پس از استخراج واژه‌های ساخته‌شده توسط این کودکان، فرایندهای ساخت آنها در چارچوب بوی (2007) دسته‌بندی و تحلیل شد و پرکاربردترین و کم‌کاربردترین فرایندها مشخص شدند.

۵. تحلیل داده‌ها

یکی در این بخش به تحلیل و بررسی داده‌های این پژوهش در چارچوب بوی (Booij, 2007) خواهیم پرداخت. داده‌های این مقاله در بافت‌های متنوعی رخ داده است. برای مثال واژه دامنوار در مهدکودک هنگام آموزش لباس‌ها توسط کودک ساخته شده است.^۲ واژه کاپیه نیز در خانه و هنگام بازی کودک ابداع شده است.^۳ لازم به ذکر است که در میان داده‌های گردآوری‌شده از کودکان ۲ تا ۶ ساله فارسی‌زبان تهرانی، از برخی فرایندهای معرفی‌شده توسط بوی نمونه‌ای دیده نشد.

۱-۵. واژه‌های حاصل از فرایندهای واژه‌آفرینی

از میان فرایندهای واژه‌آفرینی معرفی‌شده توسط بوی (2007)، تنها واژه‌های حاصل از دو فرایند آمیزش و کوتاه‌سازی در داده‌های این پژوهش مشاهده شد که در ادامه بررسی می‌شوند.

---

1. method

۲. خانوم اون دامنواره مثل شلواره!

۳. بیا بزارش اون تو. تو کاپیه!

۵-۱-۱. آمیزش

همان‌طور که پیش از این گفته شد، واژه‌هایی که ماحصل فرایند آمیزش هستند، قبل از آمیزش تحت تأثیر فرایندهای دیگر واژه‌سازی قرار گرفته‌اند و سپس، توسط کودک در قالب این فرایند آمیخته شده‌اند. فرایندهای متداول ساخت واژه در زبان فارسی، فرایندهای ترکیب، اشتقاق، و ترکیب - اشتقاق هستند. با توجه به داده‌های این پژوهش، واژه‌هایی که تحت تأثیر فرایند آمیزش قرار گرفته‌اند، پیش از این فرایند با فرایند ترکیب - اشتقاق و ترکیب ساخته شده‌اند. در جدول شماره ۱، واژه‌های حاصل از آمیزش مشاهده می‌شوند، که همگی از مقوله اسم هستند.

جدول ۱. واژه‌های حاصل از فرایند آمیزش

سن	جنسیت	تلفظ	صورت کامل	واژه
۲	دختر	/ mabe /	ماهی تابه	مابه
۲	پسر	/hæn/	هم‌زن	هن
۲	دختر	/sændʒli/	سنجاق قفلی	سنجلی
۲/۵	پسر	/masab/	ماشین حساب	ماساب
۲/۵	پسر	/satʃi/	ساعت مچی	ساچی
۳	پسر	/bazæn/	بادبزین	بازن
۳	پسر	/otovab/	اتاق خواب	أتواب
۳	پسر	/telrah/	تلفن همراه	تلراه
۳	دختر	/ʃikase/	کاسه شیشه‌ای	شیکاسه
۴	دختر	/tʃuni/	چوب بستنی	چونی
۴	پسر	/kuzi/	کولر گازی	کوزی
۴	پسر	/hæpærvaz/	هواپیما	هپرواز

۵-۱-۲. کوتاه‌سازی

در داده‌های این پژوهش مقوله واژه‌های حاصل از فرایند کوتاه‌سازی همانند آمیزش همگی اسم هستند. درون‌داد این فرایند واژه‌های ساده، مشتق، و مرکب بودند که در جدول‌های جداگانه ارائه شده‌اند.

جدول ۲. واژه‌های حاصل از فرایند کوتاه‌سازی واژه‌های ساده

سن	جنسیت	تلفظ	صورت کامل	واژه
۳	پسر	/dʒeqil/	جرثقیل	جقیل
۳	دختر	/æləŋg/	الاکلنگ	النگ
۳	دختر	/kolu/	کلوچه	کلو
۳	پسر	/qur/	قورباغه	قور
۴	پسر	/mæŋge/	منگنه	منگه

برخی از واژه‌های کوتاه‌شده، حاصل کوتاه‌سازی واژه‌های مشتق هستند که در جدول زیر ارائه شده‌اند:

جدول ۳. واژه‌های حاصل از فرایند کوتاه‌سازی واژه‌های مشتق

سن	جنسیت	تلفظ	صورت کامل	واژه
۲/۵	دختر	/ræn/	رنده	رن
۳	دختر	/rusæk/	عروسک	روسک
۴	دختر	/na ŋgi/	نارنگی	نانگی
۵	دختر	/ist/	ایستگاه	ایست

در جدول ۴ نیز نمونه‌هایی دیده می‌شود که حاصل کوتاه‌سازی واژه‌های مرکب بوده‌اند:

جدول ۴. واژه‌های حاصل از فرایند کوتاه‌سازی واژه‌های مرکب

سن	جنسیت	تلفظ	صورت کامل	واژه
۳	پسر	/abni/	آب‌نبات	آبنی
۳	پسر	/apejma/	هوپیما	آپیما
۴	دختر	/goluf/	گل‌فروش	گلوش

اشتقاق-ترکیب نیز یکی از فرایندهای مهم و زایا در زبان فارسی است. در جدول زیر، واژه‌هایی که ابتدا با فرایند اشتقاق-ترکیب ساخته شده‌اند و سپس، تحت تأثیر فرایند کوتاه‌سازی قرار گرفته‌اند، مشاهده می‌شوند.

جدول ۵. واژه‌های حاصل از فرایند کوتاه‌سازی واژه‌های مشتق‌مرکب

سن	جنسیت	تلفظ	صورت کامل	واژه
۲	دختر	/ʃap/	شاپرک	شاپ
۳	پسر	/dotfer/	دوچرخه	دوچر
۵	پسر	/adoni/	آدم آهنی	آدونی

علاوه بر این، در میان این واژه‌ها نمونه‌هایی نیز دیده می‌شوند که کوتاه‌سازی در وام-واژه‌ها روی داده است، که این نمونه‌ها در جدول زیر ارائه شده‌اند:

جدول ۶. واژه‌های حاصل از فرایند کوتاه‌سازی وام‌واژه‌ها

سن	جنسیت	تلفظ	صورت کامل	واژه
۳	پسر	/otus/	اتوبوس	اتوس
۳	دختر	/kape/	کاناپه	کاپه
۴	دختر	/asano/	آسانسور	آسانو
۴	دختر	/marani/	ماکارانی	مارانی
۵	دختر	/sipi/	سی پی یو	سی پی

۲-۵. فرایندهای واژه‌سازی

در این بخش، به معرفی واژه‌های حاصل از فرایندهای واژه‌سازی در گفتار کودکان پرداخته می‌شود. همان‌گونه که خواهیم دید، میزان استفاده از این فرایندها با افزایش سن کودک افزایش می‌یابد، به گونه‌ای که کودکان ۵ و ۶ ساله تمایل بیشتری به استفاده از فرایندهای اشتقاق و ترکیب دارند، در حالی که این فرایندها در گفتار کودکان ۲ ساله اصلاً به کار نرفته است و در کودکان ۳ ساله نیز، تنها چند مورد محدود مشاهده شد.

۱-۲-۵. اشتقاق

همان‌طور که گفته شد، فرایند اشتقاق از طریق وندافزایی واژه‌های جدیدی را می‌سازد. در زبان فارسی، پیشوندافزایی و پسوندافزایی دو روش متداول اشتقاق هستند. در میان داده‌های این پژوهش نیز نمونه‌های گوناگونی از فرایند اشتقاق مشاهده شد که در ادامه، ارائه می‌شوند.

۱-۱-۲-۵. پیشوندافزایی

در میان داده‌های این پژوهش، صفت‌هایی وجود دارد که با افزوده شدن پیشوند به صفت

ساخته شده‌اند. برای مثال، واژه «بی‌داغ» به معنای سرد، از پیوستن پیشوند «بی-» به صفت «داغ» ساخته شده است. این نمونه‌ها در جدول‌های زیر ارائه شده‌اند:

جدول ۷. صفت‌های حاصل از پیشوندافزایی به صفت

سن	جنسیت	تلفظ	معنی	واژه
۴	پسر	/biroʃæn/	تاریک	بی‌روشن
۵	دختر	/naʃirin/	تلخ	ناشیرین
۵	دختر	/nazende/	مرده	نازنده
۵	پسر	/namæriz/	سالم	نامریض
۶	پسر	/bidaq/	سرد	بی‌داغ

۲-۱-۲-۵. پسوندافزایی

در این بخش به معرفی واژه‌هایی پرداخته می‌شود که حاصل پسوندافزایی به اسم و صفت هستند. این واژه‌ها اسم و صفت‌اند.

جدول ۸. صفت‌های حاصل از پسوندافزایی به صفت

سن	جنسیت	تلفظ	معنی	واژه
۴	پسر	/gærmu/	گرمایی	گرمو
۵	دختر	/kutʃikæk/	ریز	کوچیکک
۵	دختر	/xærabnak/	داغون	خراپناک
۶	پسر	/tærsuza/	باعث ترس	ترسوزا

جدول ۹. صفت‌های حاصل از پسوندافزایی به اسم

سن	جنسیت	تلفظ	معنی	واژه
۵	پسر	/barangi/	هوای بارانی	بارانگی
۵	پسر	/kæbabsa/	کبابی شدن	کبابسا

یکی از کودکان فارسی‌زبان با اضافه کردن پسوند به صفت تیز، مقولهٔ واژه را به اسم تغییر داده است و واژه‌ای جدید با معنایی متفاوت ساخته است.

جدول ۱۰. فعل‌های حاصل از پسوندافزایی صفت‌ها

واژه	معنی	تلفظ	جنسیت	سن
شیرینید	شیرین شد	/ʃirinid/	پسر	۴
تیزید	تیز شد	/tizid/	پسر	۴
شُلود	شل شد	/ʃolud/	دختر	۵

جدول ۱۱. فعل‌های حاصل از پسوندافزایی به اسم

واژه	معنی	تلفظ	جنسیت	سن
کبابوند	کبابی کرد	/kæbabundæn/	پسر	۵

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، در این فعل، کودک پنج‌ساله از راه افزودن پسوند سببی‌ساز «-an» به اسم «کباب» فعل ساخته است. این پسوند در کودکان با سن کمتر به کار نرفته است.

جدول ۱۲. اسم‌های حاصل از پسوندافزایی به صفت

واژه	معنی	تلفظ	جنسیت	سن
تیزی	چاقو	/tizi/	دختر	۶
چرخونک	چرخ و فلک	/tʃærxunæk/	پسر	۵

نکته‌ای که در این جا وجود دارد این است که واژه «تیزی» در گونه خاصی از فارسی نیز کاربرد دارد، و این احتمال وجود دارد که کودک این واژه را از بزرگترهای خود شنیده باشد.

در جدول زیر نیز، اسم‌هایی مشاهده می‌شوند که حاصل پسوندافزایی به اسم هستند:

جدول ۱۳. اسم‌های حاصل از پسوندافزایی به اسم

واژه	معنی	تلفظ	جنسیت	سن
سوته	ساعت	/sute/	دختر	۴
گوشو	هندزفری	/guʃu/	پسر	۴
قبرگاه	ضریح	/qæbrgah/	پسر	۵
باربان	کامیون	/barban/	دختر	۵

همچنین، در جدول شماره ۱۴ اسم‌هایی را می‌بینیم که از اضافه شدن پسوند به افعال ساخته شده‌اند. برای مثال واژه «بینک» از «بین» که بن مضارع دیدن است به اضافه پسوند

«کک» ساخته شده است و به معنی «عینک» به کار رفته است.

جدول ۱۴. اسم‌های حاصل از پسوندافزایی به فعل

سن	جنسیت	تلفظ	معنی	واژه
۴	دختر	/binæk/	عینک	بینک
۶	دختر	/kubə/	چکش	کوبه
۵	پسر	/xoræk/	سوپ	خورک

همان‌طور که مشاهده می‌شود، استفاده از فرایند اشتقاق برای ساخت واژه‌های جدید، بیشتر در کودکان ۴، ۵ و ۶ ساله دیده می‌شود و هیچ کودک ۲ ساله‌ای نیز از این فرایند استفاده نکرده است. بر این اساس، می‌توان گفت میزان استفاده از فرایند اشتقاق در واژه‌سازی کودکان فارسی‌زبان با افزایش سن بیشتر می‌شود.

نکته قابل توجه دیگر این است که در فرایند اشتقاق، پسوندافزایی نسبت به پیشوندافزایی از فراوانی بیشتری برخوردار بوده است، که این امر هم‌سو با ساختار صرفی زبان فارسی است که در آن پسوندافزایی بیشتر از پیشوندافزایی کاربرد دارد. تعداد واژه‌های حاصل از پسوندافزایی ۱۸ مورد، و تعداد واژه‌های حاصل از پیشوندافزایی ۵ مورد بودند.

۲-۲-۵. ترکیب

فرایند ترکیب در زبان فارسی نیز مانند بسیاری از زبان‌های دیگر از جمله متداول‌ترین فرایندهای واژه‌سازی است. داده‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مقوله بیشتر واژه‌های مرکب که کودکان فارسی‌زبان ساخته‌اند اسم هستند.

جدول ۱۵. اسم‌های حاصل از ترکیب

سن	جنسیت	تلفظ	معنی	نواژه
۳	پسر	/mahipa/	هشت‌پا	ماهی‌پا
۳	دختر	/kæʃkaʃ/	آش پرکشک	کشک‌آش
۴	دختر	/darudʒa/	داروخانه	داروجا
۴	دختر	/xabxune/	اتاق خواب	خواب‌خونه
۴	پسر	/næmækriz/	نمکدان	نمکریز
۴	دختر	/juʃab/	کتری	جوشاب
۴/۵	دختر	/puldʒa/	عابربانک	پول‌جا
۵	دختر	/hæmbezæn/	همزن	هم‌به‌زن
۵	پسر	/torʃab/	آلبیمو	ترشاب
۵	دختر	/nunxune/	نانوایی	نون‌خونه
۵	دختر	/guʃbænd/	گوشواره	گوش‌بند
۵	دختر	/dʒuʃab/	کتری	جوشاب
۵	پسر	/derazkæfʃ/	چکمه	درازکفش
۵	پسر	/ʃujkon/	ماشین لباسشویی	شوی‌کن
۵	دختر	/ʃurpatʃ/	نمکدان	شورپاچ
۵/۵	پسر	/supaʃ/	آش شله‌قلم‌کار	سوپ‌آش
۶	پسر	/kifbændmobajl/	کیف کمری موبایل	کیف‌بند موبایل
۶	پسر	/xodmædad/	اتود	خودمداد
۶	پسر	/mastʃoleqælæmkar/	ماست و خیار و نعنا	ماست‌شله‌قلم‌کار
۶	پسر	/derazmahi/	مارماهی	درازماهی

در میان واژه‌های مرکبی که کودکان ساخته بودند، تنها یک مورد صفت دیده شد که در جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۱۶. صفت‌های حاصل از ترکیب

سن	جنسیت	تلفظ	معنی	واژه
۴	پسر	/buxoʃmæze/	خوشبو	بوخوشمزه

همان‌طور که مشاهده می‌شود، استفاده از ترکیب نیز مانند اشتقاق بیشتر در کودکان ۴ و ۵ و ۶ ساله دیده می‌شود و هیچ‌یک از کودکان دوساله از فرایند ترکیب استفاده نکرده‌اند.

۲-۵-۳. ترکیب - اشتقاق

در این بخش، واژه‌هایی ارائه می‌شوند که در ساخت آن‌ها از هر دو فرایند اشتقاق و ترکیب استفاده شده است. مقوله همه این واژه‌ها نیز اسم است.

جدول ۱۷. واژه‌های حاصل از ترکیب و اشتقاق

سن	جنسیت	تلفظ	معنی	واژه
۴	پسر	/mukolahi/	کلاه‌گیس	موکلاهی
۴	دختر	/bændgærdæni/	گردنبند	بندگردنی
۴/۵	دختر	/miznahari/	میزناهارخوری	میزناهارای
۵	پسر	/qæzapæzi/	آشپزخانه	غذاپزی
۵	دختر	/poftkule/	کوله پشتی	پشت‌کوله

۲-۵-۴. دوگان‌سازی

همانطور که در جدول ۱۸ مشاهده می‌شود، با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده کودکان فارسی‌زبان از دوگان‌سازی نیز برای ساخت واژه جدید استفاده کرده‌اند. دوگان‌سازی به دو دسته کامل و ناقص تقسیم می‌شود، که در میان داده‌های گردآوری شده نمونه‌ای از دوگان‌سازی ناقص مشاهده نشد.

جدول ۱۸. واژه‌های حاصل از دوگان‌سازی کامل

سن	جنسیت	تلفظ	معنی	واژه
۳	پسر	/hu/hu/	شیشه‌شور ماشین	هوش‌هوش
۳	دختر	/mumu/	موی فر	مومو
۴	دختر	/dundun/	خال‌خالی	دون‌دون

۲-۵-۳. واژه‌های حاصل از سایر فرایندهای غیر صرفی

از میان سایر فرایندهای غیر صرفی که بوی برای واژه‌سازی معرفی می‌کند، قیاس و ابداع نیز در واژه‌های ساخته شده توسط کودکان مشاهده شد که در ادامه معرفی می‌شوند.

۲-۵-۱. قیاس

در میان داده‌های گردآوری شده واژه‌هایی وجود دارند که به قیاس با دیگر واژه‌ها ساخته شده‌اند و مقوله همگی آن‌ها اسم است. نکته دیگر این است که این واژه‌ها بیشتر تحت تأثیر

فرایند اشتقاق (پسوندا‌فزایی) و ترکیب قرار گرفته‌اند. برای مثال، واژه «دامنوار» به قیاس از واژه «شلوار» ساخته شده است. در واقع، کودک با افزودن پسوند «-وار» به واژه «دامن» واژه جدید «دامنوار» را ساخته است.

جدول ۱۹. واژه‌های حاصل از قیاس

سن	جنسیت	تلفظ	معنی	واژه
۵	دختر	/damænvar/	دامن شلواری	دامنوار
۵	پسر	/futæŋg/	تفنگ	شوتنگ
۵	دختر	/guʃbænd/	گوشواره	گوش‌بند
۶	پسر	/xorʃidvare/	ماهواره	خورشیدواره
۶	پسر	/lebasgah/	کمد لباس	لباسگاه

۵-۳-۲. ابداع

در میان داده‌های این پژوهش تعداد قابل توجهی واژه حاصل از ابداع مشاهده شد که مقوله بیشتر این واژه‌ها اسم است. در جدول ۲۰ اسم‌های حاصل از ابداع ارائه شده‌اند. در میان واژه‌های ابداع‌شده کودکان، سه مورد صفت و یک مورد قید نیز وجود داشت که در جدول‌های ۲۱ و ۲۲ ارائه شده‌اند.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، ابداع بیشتر در بین کودکان ۲ تا ۳ سال مورد استفاده قرار گرفته است. به نظر می‌رسد یکی از دلایل این امر می‌تواند شناخت و آگاهی کمی باشد که کودکان در این سن نسبت به تکواژها و قواعد واژه‌سازی زبان دارند.

جدول ۲۰. اسم‌های حاصل از فرایند ابداع

سن	جنسیت	تلفظ	معنی	واژه
۲	دختر	/vuʃ/	لیموترش	ووش
۲	پسر	/le/	کلید	له
۲/۵	پسر	/luqe/	حلقه	لوقه
۲/۵	دختر	/alam/	آنتن	آلام
۲/۵	پسر	/teril/	دلر	تریل
۲/۵	پسر	/bæʃtæk/	جعبه	بَشْتک
۲/۵	دختر	/pete/	تتو	پته
۳	پسر	/itʃ/	قیچی	ایچ
۳	دختر	/ʃino/	گوش	شینو
۳	دختر	/gori/	اجاق گاز	گری
۳	دختر	/dumæk/	عروسک	دومک
۳	دختر	/bone/	پرنده	بنه
۳	پسر	/dondondo/	کنترل تلویزیون	دوندونو
۳	دختر	/damun/	کامیون	دامون
۳	پسر	/lipatʃ/	پارچ آب	لیپاچ
۳	پسر	/tʃapip/	چهارپایه	چاپیپ
۳	پسر	/dinde/	عینک	دینده
۳	دختر	/lik/	کلید	لیک
۳	پسر	/baʃæk/	لواشک	باشک
۳	دختر	/tælab/	تبلت	تلاب
۳	دختر	/kapije/	کمد	کاپیه
۳	دختر	/nanir/	زنجر	نانیر
۳	پسر	/zubu/	زنبور	زوبو
۴	دختر	/tekaje/	عصا	تکای
۴	پسر	/iʃta/	شکلات	ایشتا
۴	دختر	/mitʃi/	بلدرچین	میچی
۴	پسر	/mibi/	موبایل	میبی

جدول ۲۱. صفت‌های حاصل از ابداع

سن	جنسیت	تلفظ	معنی	واژه
۲	دختر	/lude/	بزرگ	لوده
۲	پسر	/midʒi/	دوست‌داشتنی	میچی
۳	پسر	/bæri/	غذای تند	بری

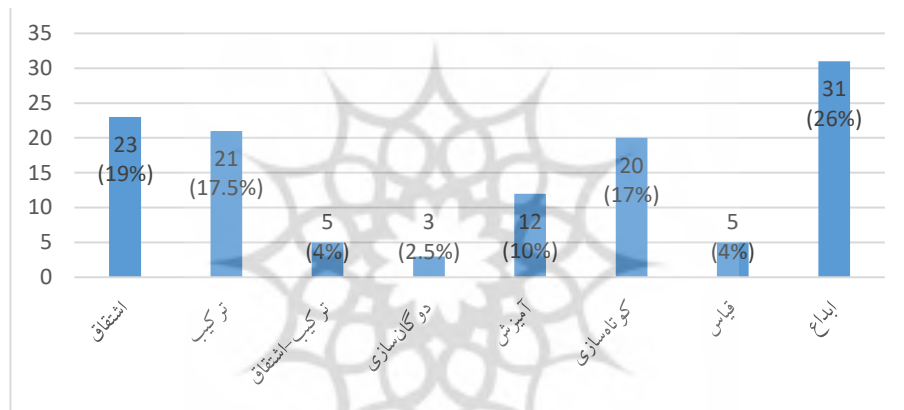
جدول ۲۲. قید حاصل از ابداع

سن	جنسیت	تلفظ	معنی	واژه
۴	پسر	/tʃimdik/	نزدیک	چیمدیک

۳. تحلیل آماری داده‌ها

در این بخش به تحلیل آماری داده‌های گردآوری‌شده پژوهش از کودکان دو تا شش‌ساله فارسی‌زبان تهرانی، پرداخته می‌شود. فراوانی کاربردهای ساخت واژه توسط این کودکان در نمودار ۱ نشان داده شده است.

نمودار ۱. فراوانی و درصد فرایندهای ساخت واژه مشاهده‌شده در کل داده‌ها

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، در میان فرایندهای واژه‌سازی اشتقاق بیشترین فراوانی را داشته است و پس از آن ترکیب، ترکیب-اشتقاق و دوگان‌سازی قرار دارند. از میان فرایندهای واژه‌آفرینی نیز فرایند کوتاه‌سازی بیشترین کاربرد را داشته و پس از آن آمیزش قرار دارد. سایر فرایندهای واژه‌آفرینی در گفتار این کودکان مشاهده نشد. در کل داده‌های این پژوهش و از میان تمام فرایندها، ابداع بالاترین کاربرد را داشته و همان‌گونه که پیشتر گفته شد، این فرایند در گفتار کودکان ۲ و ۳ ساله کاربرد فراوانی دارد. دوگان‌سازی نیز تنها ۲/۵ درصد از داده‌ها را شامل می‌شد و بر این اساس کم‌کاربردترین فرایند مشاهده‌شده در این پژوهش بوده است.

همچنین، به لحاظ مقوله‌وارگانی واژه‌های ساخته‌شده توسط کودکان در این پژوهش، با توجه به این که کودکان بیشتر با مفاهیم سروکار دارند تا ویژگی‌های توصیف‌کننده آن

مفاهیم، بیشترین نیازشان ساخت اسم برای نام گذاری این مفاهیم است، و به همین دلیل بیشتر واژه‌های ساخته شده توسط آن‌ها نیز از مقوله اسم بوده است.

۶. نتیجه گیری

در این جستار به بررسی فرایندهای ساخت واژه در ۱۲۱ کودک ۲ تا ۶ ساله فارسی زبان، و طبقه بندی و تحلیل آن‌ها بر اساس چارچوب ارائه شده در بوی (2007)، پرداخته شد. داده‌های این پژوهش از طریق مشاهده عینی، مصاحبه با کودکان و والدین آن‌ها، و پرسش نامه جمع آوری شده بود. یافته‌های این پژوهش نشان داد که در میان فرایندهای واژه سازی، فرایند اشتقاق بیشترین میزان کاربرد و دوگان سازی کمترین میزان کاربرد را داشته است. از میان دو فرایند واژه آفرینی مشاهده شده در این پژوهش نیز فرایند کوتاه سازی کاربرد بیشتری نسبت به فرایند آمیزش داشته است. در میان مجموع کل فرایندها نیز، ابداع با ۲۶ درصد بیشترین میزان کاربرد را داراست.

با توجه به بررسی‌های انجام شده می توان به این نتیجه رسید که نوع واژه‌های ساخته شده با سن کودک ارتباط مستقیم دارد. فرایند ابداع بیشترین میزان کاربرد را در میان کودکان دوساله دارد و با افزایش سن کودک فرایندهایی چون ابداع و کوتاه سازی جای خود را به فرایندهای صرفی نظیر ترکیب و اشتقاق می دهند، به طوری که در سنین ۴ تا ۶ سال میزان استفاده از فرایندهای ترکیب و اشتقاق برای ساخت واژه‌های جدید بیشتر شده شد.

به نظر می رسد یکی از مهم ترین دلایل این امر میزان شناخت و آگاهی کودک نسبت به فرایندهای صرفی واژه سازی است که با افزایش سن او ارتقا می یابد.

تعارض منافع

تعارض منافع نداریم.

ORCID

Zahra Khanalizadeh

<http://orcid.org/0000-0002-3620-7586>

Fariba Ghatreh

<http://orcid.org/0000-0002-2336-0258>

منابع

- ابراهیمی پارسا، فاطمه (۱۳۹۰). «زیتون انگشتی»، «آسمان سر»، «حس گوشایی»: مطالعه موردی از ابداعات واژگانی. پژوهش‌های زبانی، دانشگاه تهران، ۲ (۲)، ۱-۱۶.
- رضوی، مرضیه و فریبا قطره (۱۳۹۴). فرایندهای واژه‌آفرینی در گونه گفتاری زبان فارسی. پژوهش زبان و ادبیات فارسی، شماره ۳۴، ۱۴۵-۱۶۷.
- سمعی گیلانی، احمد (۱۳۷۹). ترکیب و اشتقاق دو راه اصلی واژه‌سازی. نشر دانش، ۳، ۱۳-۱۶.
- شقایق، ویدا (۱۳۹۳). مبانی صرف. تهران: سمت.
- صادقی، علی‌اشرف (۱۳۷۰). شیوه‌ها و امکانات واژه‌سازی در زبان فارسی. نشر دانش، ۶۴، ۱-۷.
- عاصی، مصطفی (۱۳۸۹). رده‌بندی واژه‌های مرکب. متن‌پژوهی ادبی (زبان و ادب پارسی)، ۴۶، ۷۱-۹۴.
- محمدی، عباسقلی، پورخالقی چترودی، مه‌دخت، استاجی، اعظم و سعیدی، غلام‌عباس (۱۳۹۰). توان‌های بالقوه و بالفعل زبان فارسی در واژه‌سازی. نشر پژوهی ادب فارسی (ادب و زبان)، ۳۰، ۱-۱۶.
- میرنژاد، پریس‌اسادات (۱۳۹۴). فرایند یادگیری انواع واژه‌ها در کودکان فارسی‌زبان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

References

- Altinsoy, E., & Boyraz, S. (2017). Turkish children's creation of new words in coining agent and instrument nouns. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 6(1), 56-67.
- Asi, M. (2010). Classification of compound words. *Literary text research (Persian language and literature)*, 46, 71-94. [In Persian].
- Booij, G. (2007). *The Grammar of Words*. Oxford: University Press.
- Clark, E. V. (1980). Lexical innovations: How children learn to create new words. *Papers and Reports on Child Language Development*, 18, 1-25.
- Clark, E. V. (1998). *The lexicon in acquisition*. Cambridge: University Press.
- Clark, E. V., & Hecht, B. F. (1982). Learning to coin agent and instrument nouns. *Cognition* 12, 1-24.
- Ebrahimi Parsa, F. (2010). "Zeitun Angoshtari", "Asman Sor", "Hess-e Gushaie": a case study of lexical innovations. *Journal of Language Research*, 2(20), 1-16. [In Persian]
- Haman, E., Zevenbergen, A., Andrus, M., & Chmielewska, M. (2009). Coining compounds and derivations: A crosslinguistic elicitation study of word-formation abilities of preschool children and adults in Polish and

- English. *Polish Psychological Bulletin*, 40(4), 21-37.
- Katamba, F., & Stonham, J. (2006). *Modern linguistics: Morphology*. New York: Palgrave Macmillan.
- Lieber, R. (2009). *Introducing morphology*. Cambridge: University Press.
- Mirnejad, P. (2014). *The process of learning a variety of words in Persian-speaking children*. Master's thesis, Tehran: Tarbiat Modarres University. [In Persian]
- Mohammadi, A., Purkhaleghi Hcatrudi, M., Estaji, A. & GH. Saidi (2013). Potential and actual capabilities of Persian language in word formation. *Journal of Prose Studies in Persian Literature*, 30, 1-16. [In Persian]
- Nwokah, E. E. & Graves, K. N. (2009). Word play: The creation and function of novel words in the pretend play of two siblings. *American Journal of Play*, 1(4), 429-450.
- Razavi, M. & Ghatreh, F. (2014). Word formation processes in the speech variety of Persian language. *Research in Persian Language and Literature*, 34, 145-167. [In Persian]
- Sadeghi, A. A. (1991). Methods and possibilities of word formation in Persian language. *Nashr-e Danesh*, 64, 1-7. [In Persian]
- Samie Gilani, A. (2000). Combination and derivation of the two main ways of word formation. *Nashr-e Danesh*, 3, 13-16. [In Persian]
- Shaghghi, V. (2014). *Just the basics*. Tehran: Samt. [In Persian]
- Swan, D. W. (2000). How to build a lexicon: A case study of lexical errors and innovations. *First Language*, 20, 187-204.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

استناد به این مقاله: خان‌علی‌زاده، زهرا و قطره، فریبا. (۱۴۰۱). بررسی فرایندهای واژه‌آفرینی و واژه‌سازی در کودکان

۲ تا ۶ ساله فارسی‌زبان تهرانی. *علم زبان*، ۹ (۱۵)، ۴۳۳-۴۵۶. Doi: 10.22054/ls.2021.60221.1447

Language Science is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.